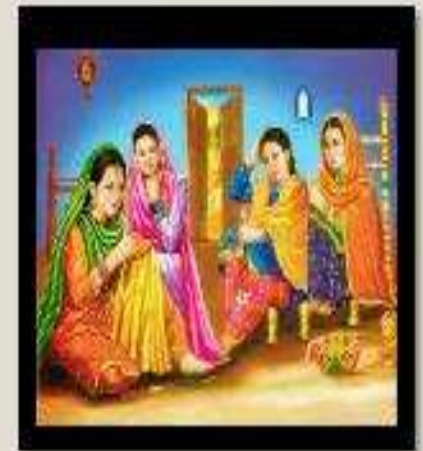

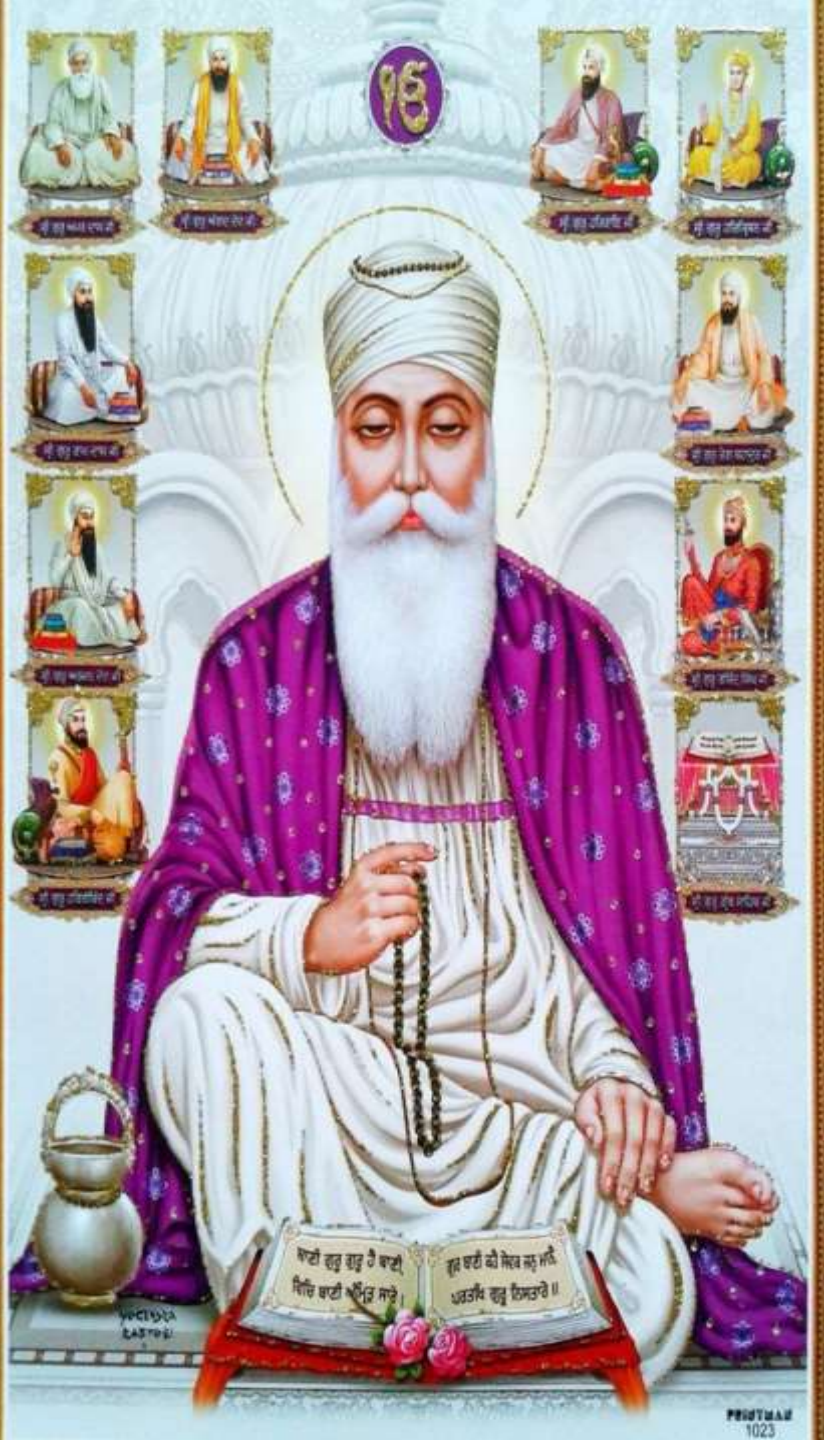
ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ

ੴ

ੴ; ਇਕ ਓਂਕਾਰ, ਸਤਿ ਨਾਮ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ,
ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ, ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ, ਅਜੁਨੀ,
ਸਾਈਭੰਗ, ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਅਤੇ ਸਿੱਖ
ਗੁਰੂ

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ
ਜਿਹਿ ਬਾਣੀ ਸਿੱਖਿ ਸਾਰੇ
ਗੁਰ ਗਈ ਕੀ ਸਿਖ ਨਾ ਮਨਿ
ਪਰਤੀਕ ਗੁਰੂ ਹਿਸਤਾਰੇ ॥

ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲੈ ਆਏ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ. ਉਸ ਦੇ ਭਜਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ (ਜ਼ਰੀਏ ਸ਼ਬਦ), ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚ ਨੂੰ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਮਨੁੱਖਜਾਤੀ. ਇਹ ਚਾਨਣ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ, ਅਤੇ ਸੰਗਤ (ਕਲੀਸਿਯਾ) ਉਹ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ. 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇੱਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ' ਤੇ ਕੁਝ ਭਜਨ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਪਰੰਪਰਾ ਬਣ ਗਈ: ਜਪੁਜੀ ਸਵੇਰੇ; ਇਸ ਲਈ ਏਸ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੁਰਖ, ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ Rehiras, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ.

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਣਤਰ

ਮੁੱਖ ਲੇਖ: ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਣਤਰ

ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਨੂੰ 1430 ਸਫ਼ੇ, ਸ਼ਬਦ (ਭਜਨ) ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੀਹ-ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਏ ਹਨ ਰਾਗ , ਰਵਾਇਤੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਉਪਾਅ ਹੈ ਅਤੇ ਸਕੇਲ. ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਗ , ਉਹ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੰਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਸ਼ਬਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਰੀਦਮਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਗਏ

ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਦੇ ਹਨ. ਮਿਸਾਲ ਲਈ, ਅਸਟਪਦੀ - ਅੱਠ ਕਦਮ ਹੈ, ਜ ਪੰਚ-Padi - ਪੰਜ ਕਦਮ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ, ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ , ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ.

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਿਟਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿੱਖ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ, ਅੰਤਿਮ ਦੇ ਪਦਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸੰਕਲਨ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ (1563-1606) ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਸੰਤਾਂ ਜਾਂ ਭਗਤਾਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਸੀ, ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਬੀੜ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਲਿਖਵਾਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ।^[2] ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਮਗਰੋਂ **ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ** ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਤਾਰੇ ਵੰਡੇ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਿਖਾਈ **ਗੁਰਮੁਖੀ** ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਬੋਲੀਆਂ – ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ, **ਬ੍ਰਜ** ਭਾਸ਼ਾ, ਖੜੀ ਬੋਲੀ, **ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ** ਅਤੇ **ਫ਼ਾਰਸੀ** – ਕਈ ਵਾਰ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸੰਤ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।^[6]

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 24 ਸਤੰਬਰ ਸੰਨ 1534 ਨੂੰ ਪਿਤਾ
ਹਰੀਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਇਆ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਚੂਨਾ ਮੰਡੀ ਲਾਹੌਰ
ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਸੀ।

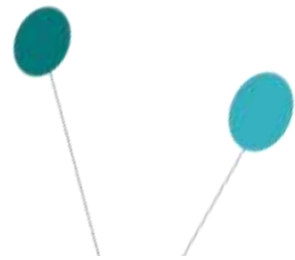

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਨੇ 63 ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ
ਰਾਗੁ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਬਲ ਕਿ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ
ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

"ਲੁੱਟੇ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਦੁਖੀ ਚੀਕਣਾ (ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ),
ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਉਹ ਸੋਗ ਦੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ". - ਭਾਈ
ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (ਗੁਰਮੁਖੀ ਨੂੰ : ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ),
ਬਾਨੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ , ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਦਾ ਜਨਮ ਸਾਲ 1469 ਵਿਚ, ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਤਲਵੰਡੀ ,
ਜਿਸ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤੀ ਉਪਮਹਾਦਵੀਪ ਦੇ
ਖੇਤਰ ਨੂੰ. ਪਿੰਡ ਦੇ, ਹੁਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਨਨਕਾਣਾ
ਸਾਹਿਬ , ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ਲਾਹੌਰ ਮੌਜੂਦ ਦਿਨ
ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ . ਸਿੱਖ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ
Pooranmashi 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ
(ਪੂਰਾ ਚੰਨ) ਕੱਤਕ (ਅਕਤੂਬਰ-ਨਵੰਬਰ), ਜੋ ਕਿ ਹਰ
ਸਾਲ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਮਿਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਦੇ
ਸ਼ੁਭ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ.

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੇ 15 ਰਾਗਾਂ, 59 ਸ਼ਬਦਾ, 57 ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ
ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 1706 ਚ ਭਾਈ ਮਨੀ
ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲੇਖਣ ਕਰਵਾਇਆ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਮੰਤਰ
ਦਾ ਪੱਤਰਾ

ਜਗ ਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਿਠੀਆਂ ਨੇ
ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮੁ ਤੋਂ ਮਿੱਠਾ ਕੁਝ ਨਈ

ਫਰੀਦਾ
ਸਕਰ ਖੰਡੁ ਨਿਵਾਤ ਗੁਰੁ
ਮਾਖਿਉ ਮਾਂਝਾ ਦੁਧੁ ॥
ਸਭੇ ਵਸਤੂ ਮਿਠੀਆਂ
ਰਬ ਨ ਪੁਜਨਿ ਤੁਧੁ
॥੨੭॥

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ
 ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥ ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ
 ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ
 ਨਾਲਿ ॥ ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ
 ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥
 ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ
 ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥੧॥

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ
 ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ॥ ਹੁਕਮੀ
 ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ
 ਵਡਿਆਈ ॥ ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ
 ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ
 ਪਾਈਅਹਿ ॥ ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ

ਜਪੁ ਜੀ
 ਸਾਹਿਬ ਦੀ
 ਲਿਖਾਈ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲਈ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਲਾਸਾਨੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਸ਼ਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਹਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰੇਗਾ **Kaljug** ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਲਈ ਚੈਨ, ਆਰਾਮ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ, (ਹਨੇਰੇ ਯੁੱਗ). ਮੁੱਖ ਸੰਦੇਸ਼ summaried ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- 1 ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ
- 2 ਮਹਿਲਾ ਬਰਾਬਰ ਤੌਰ 'ਤੇ
- 3 ਸਭ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹੈ
- 4 ਬੋਲੋ ਅਤੇ ਸੱਚ ਲਾਈਵ
- 5 ਕੰਟਰੋਲ ਪੰਜ ਦੂਤ
- 6 ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ

- ਲੋਹੜੀ

- ਵਿਸਾਖੀ

• ਤੀਜ

ਦੀਵਾਲੀ

ਹੋਲਾ ਮੁਹੱਲਾ

Mock Battle in Holi Mohalla

ਮਕਰ ਸੰਗਰਾਂਤ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੇਲੇ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

ਛਪਾਰ ਦਾ ਮੇਲਾ

ਇਹ ਮੇਲਾ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਛਪਾਰ ਵਿੱਚ, ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦੀ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਲਾ ਗੁੱਗੋ ਦੀ ਸਿਮਰਤੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁੱਗੋ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਲਿਆ ਕੇ ਇਥੇ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ

|

ਜਰਗ ਦਾ ਮੇਲਾ

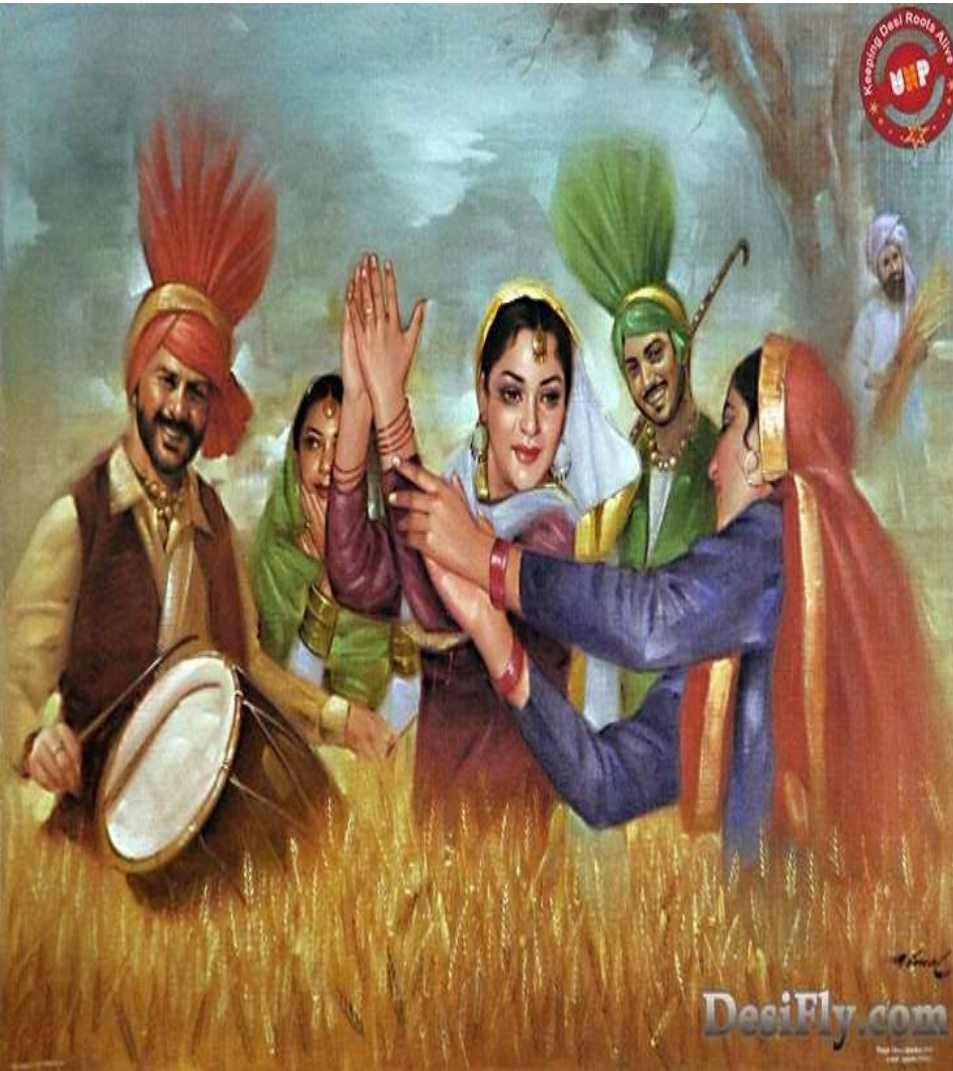
ਇਹ ਮੇਲਾ ਚੇਤਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ, ਪਿੰਡ ਜਰਗ ਵਿੱਚ ਸੀਤਲਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਪਤਿਆਉਣ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਬੇਹੇ ਗੁਲਗੁਲੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਦਾਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ **ਬਹਿੜੀਏ** ਦਾ ਮੇਲਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਗਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ

ਇਹ ਮੇਲਾ ਜਗਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ
, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਅਬਦੁੱਲ
ਕਾਦਰ ਜਿਲਾਨੀ ਦੀ ਕਬਰ
ਉੱਤੇ ਹਰ ਸਾਲ 14 ਤੋਂ 16
ਫੱਗਣ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮੇਲੇ ਦੇ
ਦਿਨੀ ਪੀਰ ਦੀ ਕਬਰ ਉੱਤੇ
ਅਨੇਕਾਂ ਚਿਰਾਗ਼ ਬਾਲੇ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਾਫ਼ੀ
ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ
ਇਸ ਨੂੰ **ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਮੇਲਾ** ਕਿਹਾ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਮੇਲਾ

ਵਿਸਾਖੀ ਵਿਸਾਖ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਕਣਕ ਪੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

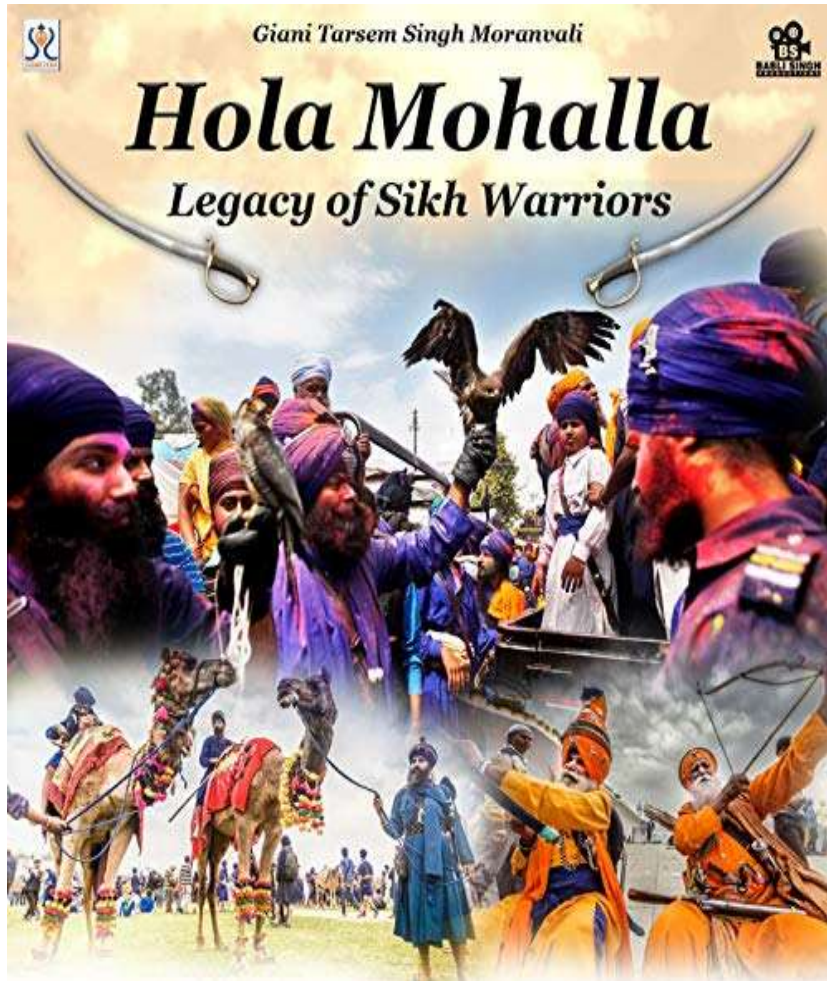
ਮਾਘੀ ਦਾ ਮੇਲਾ

Mahan Singh, still clinging to life, made a last request.

ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੇਲਾ ਮਾਘੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। 1705 ਈ. ਵਿੱਚ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੀਆਂ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਆ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਖਿਦਰਗਣੇ (ਅਜੋਕਾ ਮੁਕਤਸਰ) ਦੇ ਤਾਲ ਦੇ ਕੰਢੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਗਏ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਬੇਦਾਵਾ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਟੁੱਟੀ ਮੁੜ ਗੰਢੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੇ ਕਹਿ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਥਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਮੁਕਤਸਰ ਪੈ ਰਿਆ।

ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ

ਹੋਲੀ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ,ਚੇਤ
ਵਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨੂੰ ,ਅੰਨੰਦਪੁਰ
ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਦੇ
ਸਥਾਨ ਤੇ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ
ਲੱਗਦਾ ਹੈ,ਜਿਸਨੂੰ ਹੋਲਾ-
ਮਹੱਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ
ਹੋਲੀ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ
ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ
ਦਿਨ ਲੋਕ ਸੁੱਕਾ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ
ਮਿਲਾ ਕੇ ਰੰਗ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੇ
ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਖੇਡਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਲੋਕ-ਖੇਡਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਅਣਮੋਲ ਦੇਣ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਖਰਚਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਖੇਡੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰੈਫਰੀ ਜਾਂ ਕੋਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹੀ ਖੇਡਾਂ ਪੇਂਡੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਆਧਾਰ ਬਣਦੀਆਂ ਸੀ। ਅੱਜਕੱਲ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਾਂਗ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਟਰੌਫੀ ਜਾਂ ਕੱਪ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਬੱਚੇ ਇਹ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡ ਕੇ ਜੋ ਮਣਾ-ਮੁਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਬੰਨਣਾ ਔਖਾ ਹੈ।

हटायु गीटे

ਪਿੱਠੂ

ਬੰਟੇ

ਕੋਟਲਾ ਛਪਾਕੀ।

ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਲੋਕ ਪਹਿਰਾਵਾ

ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਲੋਕ ਪਹਿਰਾਵਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਘਰਗਰਾ

ਪਟਿਆਲਾ ਸਲਵਾਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਜੁੱਤੀ

ਪਰਾਂਦੀ

ਫਲਕਾਰੀ

ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਪਹਿਰਾਵਾ

ਧੋਤੀ ਕੁੜਤਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਜੁੱਤੀ

- ਕੁਰਤਾਪਜਾਮਾ

- ਪੱਗੜੀ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਪਹਿਰਾਵਾ

ਇਸਤਰੀਆਂ

ਮਰਦਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਗਹਿਣੇ

ਮਥੇ ਤੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਗਹਿਣੇ

ਮਥੇ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ – ਟਿਕਾ

ਕੰਨਾ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਹਿਣੇ

ਨਕ ਦਾ ਗਹਿਣਾ - ਬੁਲਾਕ

ਗਲੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਹਿਣੇ

ਚੰਪਾਕਲੀ

ਕੈਂਠਾ

ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਹਿਣੇ - ਕਲੀਰੇ

ਚੂੜਾ

ਵਿਆਹ ਦੇ ਗਹਿਣੇ

ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਹਿਣੇ
ਬਿਛੁਏ ਪੰਜੇਬਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ-ਨਾਚ

.

‘ਨੱਚਣ ਟੱਪਣ ਮਨ ਕਾ ਚਾਉ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਮਨ ਦੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚਦਾ ਹੈ। ਅਤਿ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਾਰਨ ਜਦੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਮਨੁੱਖ । ਬੇਮੁਹਾਰਾ ਟੱਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕ-ਨਾਚਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਹੋਈ । ਇਹ ਨਾਚ ਮਨ ਦੀ ਮੌਜ , ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਮੌਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਜ ਧਜ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਸਤੀ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ । ਜਿੰਨਾਂ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਨੱਚੇਗਾ, ਉਹ ਉੱਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ-ਨਾਚਾਂ ਦਾ ਅਰੰਭ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਚਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ ।

ਆਟਾ ਗੁੰਨਦੀ ਦਾ ਮੁੜਕਾ ਚੰਦਿਆ
ਤੋਣ 'ਤੇ ਸੰਪੂਰ ਛੁੱਲਿਆ.....

ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ ਉੱਥੇ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਰਮਾਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਤਾਕਤ ਅਣਗੌਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਇਸ ਉੱਪਰ ਅਸਰ ਪਿਆ, ਇਹ ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਜੀਵਨ-ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਲਿਆ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਈਸਰੀਆ ਸਮਤਾਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲੜਾਈਆਂ-ਸਮਝੌਤੇ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਕਦੇ ਖਿੜੀ ਤੇ ਕਦੇ ਨਪੀੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਿਰਫ ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਰੁਦਨ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਣਖ ਵੰਗਾਰੇ
ਜਾਣ ਦੇ ਕਵਾਰ ਗੰਦਲੇ

ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਮੂਹਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਕਿਰਤ ਦੇ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਉਸਾਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਕ-ਕਲਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰਸ, ਸੋਗ, ਖੁਸ਼ੀ, ਹਾਸੀ ਆਦਿ ਛੁੱਪਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਭਵਤਾ ਦੀਆਂ ਤੀਖਣ ਲਹਿਰਾਂ ਹੀ ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਸਿਰਜਕ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਉਮਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ,

ਗਿੱਧਾ ਗਿੱਧਾ ਕਰੇਂ ਮੇਲਣੇਂ,
ਗਿੱਧਾ ਪਉ ਬਥੇਰਾ ।
ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਕੇ ਵੇਖ ਮੇਲਣੇਂ,
ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਬਨੇਰਾ ।
ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕੀ ਆ ਗਏ,
ਕੀ ਬੁਢੜਾ ਕੀ ਠੇਰਾ,
ਮੇਲਣੇ ਨੱਚਲੈ ਨੀ,
ਦੇ ਲੈ ਸ਼ੌਕ ਦਾ ਗੇੜਾ,
ਮੇਲਣੇ ਨੱਚਲੈ ਨੀ,
ਦੇ ਲੈ ਸ਼ੌਕ ਦਾ ਗੇੜਾ ।

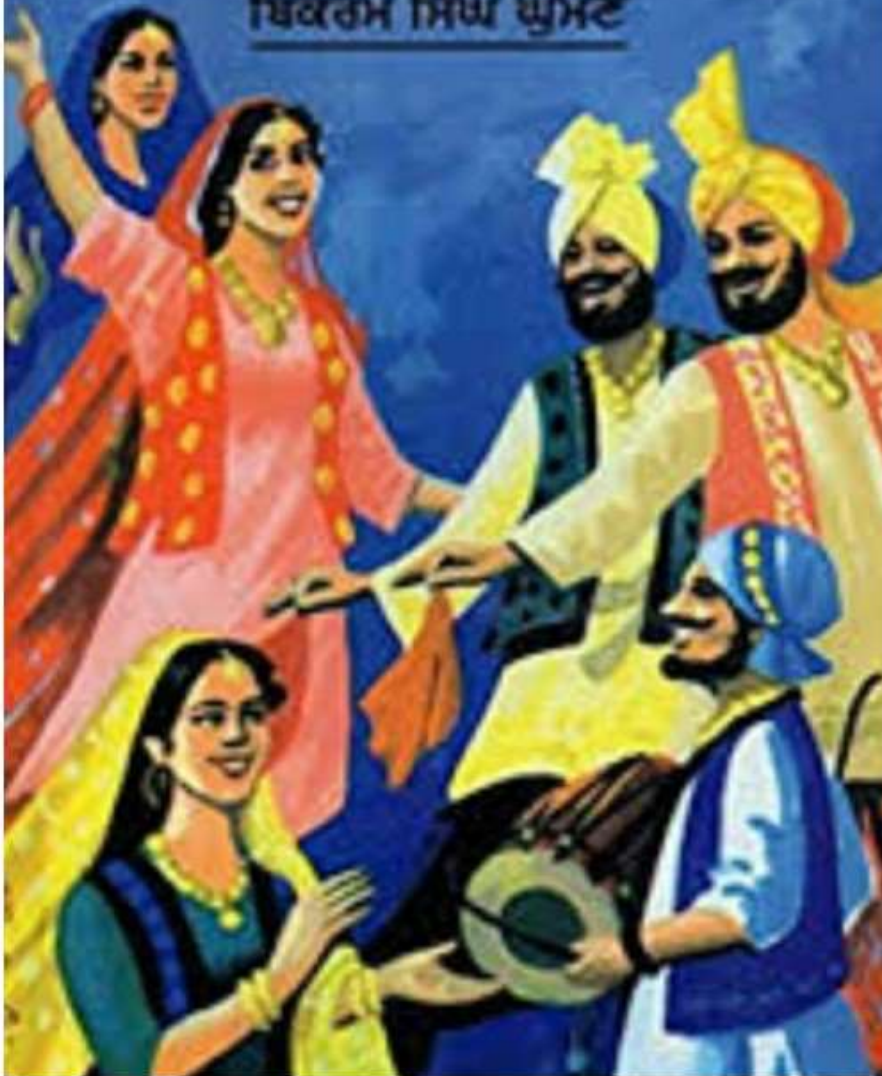

.

• ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ - ਗੀਤ

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤ

ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਘੁਮਣ

ਭੂਮਿਕਾ- ਲੋਕ ਗੀਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਰੂਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਰਬ-ਪੱਖੀ ਤਸਵੀਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੀਤ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਤੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

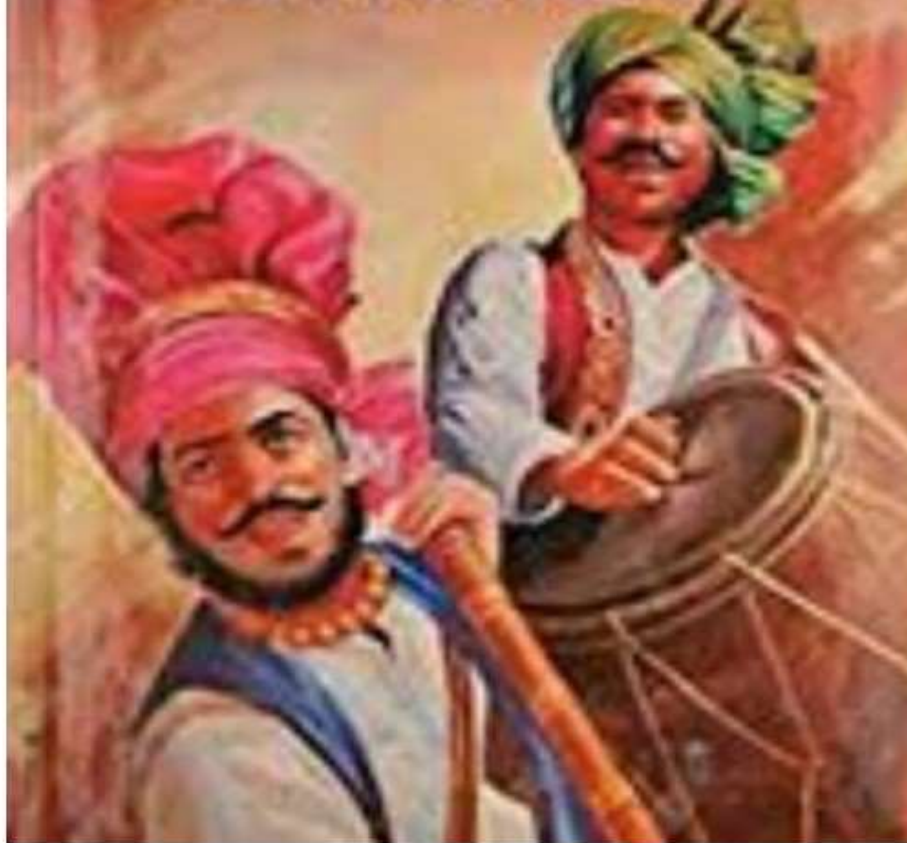
ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਹਰ ਵਾਸੀ ਜੰਮਦਾ, ਮਰਦਾ ਅਤੇ ਵਿਆਹਿਆ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤਾਂ ਰਾਂਗਲਾ ਤੇ ਸੁਰੀਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਹੈ।

ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ- ਇਹਨਾਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਵੀ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਦੇ ਭਾਵ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਦਗੀ, ਸੁਭਾਵਕਤਾ ਅਤੇ ਅਲਬੇਲਾਪਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾੜ

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤ

ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਗੀਤ- ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਸੁਹਾਗਾ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਘੋੜੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ-

ਮੱਥੇ ਤੇ ਚਮਕਣ ਵਾਲ, ਮੇਰੇ ਬੰਨੜੇ ਦੇ।

ਜਾਂ ।

ਨਿੱਕੀ-ਨਿੱਕੀ ਕਣੀ ਮੀਹ ਵੇ ਵਰੇ

ਮਾਂ ਵੇ ਸੁਹਾਗਣ ਤੇਰੇ ਸ਼ਗਨ ਕਰੇ,

ਦਮਾਂ ਦੀ ਬੋਰੀ ਤੇਰਾ ਬਾਬਲ ਫੜੇ

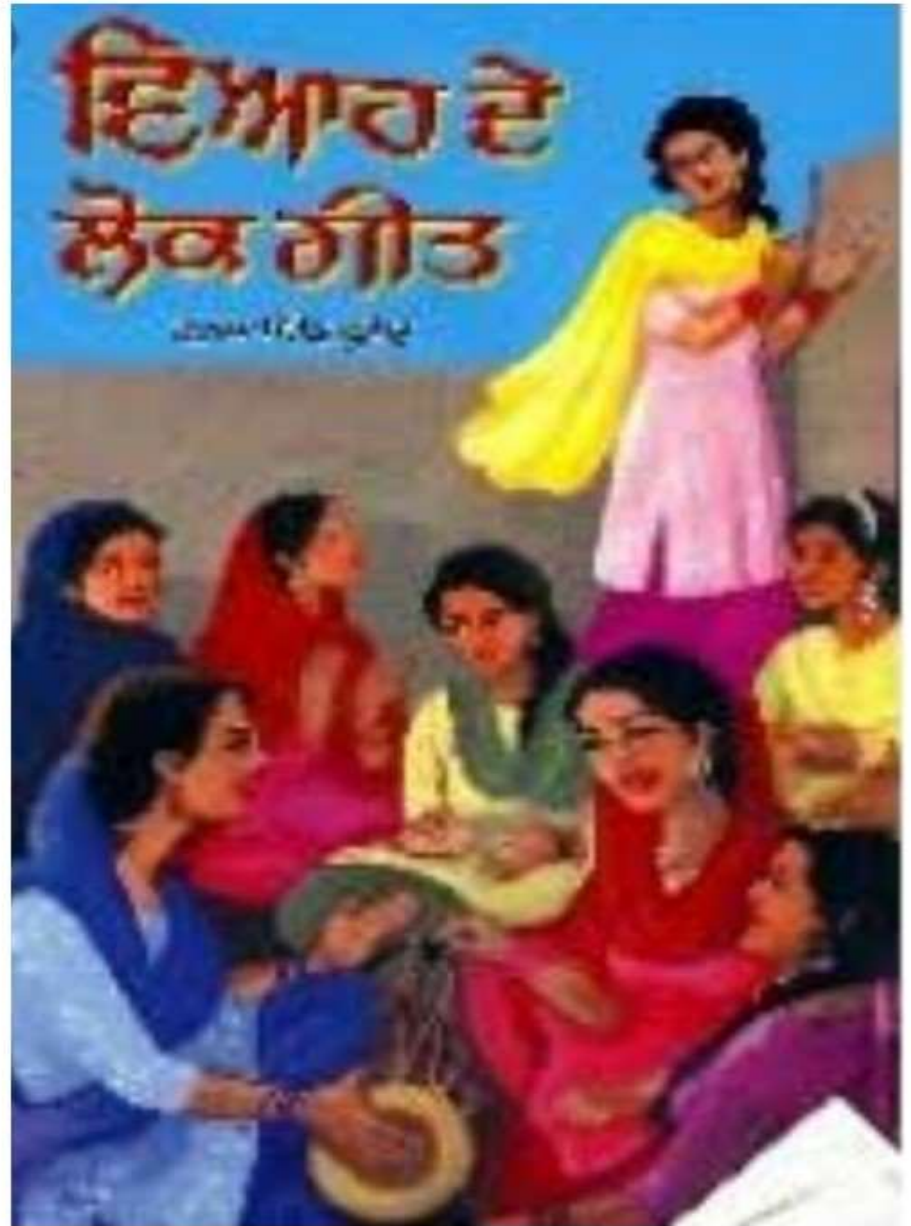
ਜਾਂ

ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁੜੀ ਵੱਲੋਂ ਗਾਏ ਗੀਤ- ਕੁੜੀ ਡੋਲੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੱਸ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਚੀਕ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚਲੀ ਮਿਠਾਸ ਅਤੇ ਕੁੜਤਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ-

***'ਨਿੰਮ ਦਾ ਕਰਾ ਦੇ ਘੋਟਣਾ, ਸੱਸ ਕੁੱਟਣੀ ਸੰਦੂਕਾ
ਉਹਲੇ।***

ਜਦੋਂ ਸੱਸ ਉਸ ਦੇ ਪੇਕਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਏ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਭਰਾ ਦੀ ਆਉ ਭਗਤ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ।

***'ਨੀ ਸੱਸੇ ਤੇਰੀ ਮੰਹਿ ਮਰ ਜਾਏ, ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਸੁੱਕੀ
ਖੰਡ ਪਾਈ।***

.

ਪੰਨਵਾਲ